

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ПІДРУЧНИК

*За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора Шуст О. А.*

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2024

УДК 339.137.2:338.48(075.8)

К 64

Рекомендовано до друку

Вченою радою Білоцерківського національного аграрного університету
(Протокол № 4 від 26 квітня 2024 р.)

Рецензенти:

Шахно А. Ю. — доктор економічних наук, професор (Кіровоградський національний університет);

Свиноус І. В. — доктор економічних наук, професор (Білоцерківський національний аграрний університет);

Паска І. М. — доктор економічних наук, професор (Білоцерківський національний аграрний університет);

Діденко С. В. — кандидат економічних наук, директор бізнес-підрозділу «Яечні продукти» ГК «Овостар Юніон».

Автори: д-р екон. наук, проф. Юхименко П. І. (теми 1; 4; 7; 8.1; 16.1), д-р екон. наук, проф. Шуст О. А. (теми 1.4.; 3; 10; 12,3), д-р с-г. наук, проф. Димань Т. М. (тема 5), д-р екон. наук, проф. Сокольська Т. В. (теми 2; 19), д-р екон. наук, проф. Гринчук Ю. С. (тема 4), д-р фіз.-мат. наук, проф. Непочатенко В. А. (теми 3.2; 10; 2 17.2;), канд. екон. наук, доц. Батажок С. Г. (тема 13), канд. екон. наук, доц. Герасименко І. О. (теми 5.4; 12), канд. екон. наук, доц. Заболотний В. С. (тема 17), канд. екон. наук, доц. Задорожна Р. П. (тема 18), канд. екон. наук, доц. Однорог М. А. (теми 6; 7.1; 10.2; 14), канд. екон. наук, доц. Рибак Н. О. (тема 15), канд. екон. наук, доц. Понедільчук Т. В. (тема 9), канд. с/г наук, доц. Щербачук В. М. (теми 4; 7; 10; 15;) канд. с/г наук, доц. Бількевич В. В. (тема 10), канд. екон. наук, доц. Панасюк В. І. (теми 14; 15), канд. екон. наук, доц. Поліщук С. П. (тема 19), канд. екон. наук, доц. Томілова-Яремчук Н. О. (тема 11), канд. пед наук, доц. Ткаченко О. В. (тема. 8), канд. наук із соціальних комунікацій Якимюк Ю. П. (тема 15), д-р філософ. в галузі економ., асистент Василенко О. І. (тема 16), ст. викладач Приходько Т. В. (теми 3; 6).

Конкурентоспроможність аграрного підприємства: підручник / П. І. Юхименко, К 64 О. А. Шуст, Т. М. Димань та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Шуст О. А. — Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 536 с.

ISBN 978-611-01-3238-1

Підручник присвячений розробці теоретичних і методичних засад інституціонально-інноваційних аспектів конкурентоспроможності аграрного підприємств в умовах екологізації та нового технологічного укладу, що має теоретичне та прикладне значення. Зміст викладених тем відповідає програмі курсу «Конкурентоспроможність аграрного підприємства». Становить теоретичний та практичний інтерес для аспірантів та студентів магістрів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, усім хто цікавиться проблемами розвитку та бізнес-діяльністю аграрних підприємств в новому конкурентному середовищі.

УДК 339.137.2:338.48(075.8)

ISBN 978-611-01-3238-1

© Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М. та ін., 2024.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
<i>Тема 1. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ</i>	9
1.1. Найважливіші складові категорії «конкурентоспроможність».....	9
1.2. Економічний та організаційний підходи до визначення змісту поняття «конкурентоспроможності аграрного підприємства»	17
1.3. Складові конкурентних переваг агропідприємства	24
1.4. Конкурентний характер сучасного бізнес-середовища	32
<i>Тема 2. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ</i>	39
2.1. Сутність та специфіка конкурентоспроможності сільського господарства	39
2.2. Економічні механізми державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки в ринковій економіці.....	44
2.3. Програми державної підтримки агропідприємств «Доступний факторинг».....	48
<i>Тема 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ АГРОПІДПРИЄМСТВА</i>	56
3.1. Ключові аспекти конкурентоспроможності продукції агропідприємства	56
3.2. Потенціал конкурентоспроможної продукції агропідприємства: формування та оцінювання	66
3.3. Формування та реалізація стратегії виробництва конкурентоспроможної продукції аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.....	73
<i>Тема 4. ЗЕЛЕНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА</i>	83
4.1. Економічний зміст концепції «зеленої» економіки	83
4.2. Ключові сегменти та інструментарій модернізації агробізнесу в умовах «зеленої» економіки.....	91
4.3. Головні перешкоди для розвитку «зеленої» економіки в агросекторі економіки України.....	102
4.4. Ризики розвитку «зеленої» економіки для агропідприємства.....	107

<i>Тема 5. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА</i>	114
5.1. Основи конкурентоспроможності аграрних підприємств	114
5.2. Практичні аспекти формування екологічної складової конкурентоспроможності аграрного підприємства.....	118
5.3. Оцінювання екологічної конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.....	123
5.4. Роль екологічного маркетингу у формуванні конкурентоспроможності агропідприємства	127
<i>Тема 6. ЧИННИКИ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА</i>	134
6.1. Архітектоніка чинників конкурентоспроможності агропідприємства	134
6.2. Чинники забезпечення конкурентоспроможності агропідприємства в ринковій економіці.....	145
6.3. Особливості впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на конкурентоспроможність сільського господарства	162
<i>Тема 7. ПОВЕДІНКОВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА</i>	171
7.1. Формування бізнес-моделі конкурентоспроможного агропідприємства: поведінковий підхід.....	171
7.2. Напрями інноваційного розвитку конкурентного агропідприємства	186
7.3. Принципи формування конкурентоспроможної бізнес-діяльності агропідприємства	196
<i>Тема 8. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА</i>	200
8.1. Інформаційні технології в новому конкурентному середовищі Індустрії 4.0 і 5.0	200
8.2. Вплив інформаційних технологій на формування конкурентних переваг агропідприємства.....	214
<i>Тема 9. ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА</i>	224
9.1. Формування інноваційної бізнес-моделі розвитку конкурентоспроможного агропідприємства.....	224
9.2. Формування потенціалу інноваційної діяльності агропідприємства	231
9.3. Основні напрями інновацій в організації агровиробництва.....	237

Тема 10. ТЕХНОЛОГІЧНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НОВОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ	242
10.1. Ідентифікація умов та чинників технологічної конкурентоспроможності агропідприємства	242
10.2. Оцінювання технологічної конкурентоспроможності агропідприємства	248
10.3. Технологізація агровиробництва в умовах Індустрії 5.0.....	256
Тема 11. СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	268
11.1. Діджиталізація аграрного виробництва як складник цифрової трансформації агропідприємства	268
11.2. Технології цифрової трансформації аграрних підприємств.....	276
11.3. Цифрова трансформація важливий чинник відновлення конкурентних властивостей агропідприємств у повоєнний період...	287
Тема 12. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА	292
12.1. Фінансово-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності агропідприємства: особливості та структура.....	292
12.2. Агрегований інструментарій фінансово-економічного впливу на конкурентоспроможність агропідприємства	300
12.3. Фінансово-економічний аналіз системи моніторингу й оцінювання ефективності розвитку агропідприємства.....	313
Тема 13. ЕФЕКТИВНЕ АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	323
13.1. Синтезоване поняття «антикризове економічне управління агропідприємством».....	323
13.2. Формування стратегії антикризового управління в умовах невизначеності.....	328
13.3. Сучасна парадигма антикризового управління агропідприємства та фінансової стратегії	335
13.4. Антикризове управління агропідприємством в умовах війни ..	341
Тема 14. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ.....	352
14.1. Державна політика формування конкурентних структур як чинник економічного зростання	352

14.2. Роль держави в кластеризації суб'єктів аграрної сфери економіки	361
Тема 15. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ДІАЛОГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВА	376
15.1. Сучасна концепція соціальної відповідальності у агробізнесі..	376
15.2. Соціалізація відповідальності та діалог громадянського суспільства, агробізнесу та інституцій самоврядування: проблеми, перспективи	395
Тема 16. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ.....	408
16.1. Економічний підхід щодо формування людського та соціального капіталу розвитку сільських територій	408
16.2. Формування людського капіталу сільських територій як складові передумови конкурентоспроможності агропідприємства.....	429
16.3. Адаптація сучасної моделі підготовки фахівців до практики агропідприємств	434
Тема 17. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА РІВНЯ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ.....	447
17.1. Оцінка рівня конкурентоспроможності агропідприємства	447
17.2. Сучасні методи оцінки конкурентоспроможності агропідприємства	458
Тема 18. ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	472
18.1. Архітектоніка базових методів-аналізів конкурентоспроможності агропідприємства	472
18.2. Використання кваліметричних методів кількісного оцінювання конкурентоспроможності агропідприємства	495
Тема 19. РОЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ АГРОПІДПРИЄМСТВА.....	511
19.1. Якість як головний чинник конкурентоспроможності	511
19.2. Ідеологія менеджменту якості.....	520
19.3. Стандартизація як елемент загального управління якістю	527

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

БАТАЖОК Світлана Григорівна, БІЛЬКЕВИЧ Віта Володимирівна,
ВАСИЛЕНКО Олена Ігорівна, ГЕРАСИМЕНКО Ірина Олександрівна,
ГРИНЧУК Юлія Сергіївна, ДИМАНЬ Тетяна Миколаївна,
ЗАБОЛОТНИЙ Вячеслав Сергійович, ЗАДОРОЖНА Руслана Павлівна,
НЕПОЧАТЕНКО Віктор Андрійович, ОДНОРОГ Максим Анатолійович,
ПАНАСЮК Вікторія Іллівна, ПОЛІЩУК Світлана Петрівна,
ПОНЕДІЛЬЧУК Тетяна Василівна, ПРИХОДЬКО Тамара Володимирівна,
РИБАК Надія Олексіївна, СОКОЛЬСЬКА Тетяна Вікторівна,
ТКАЧЕНКО Ольга Василівна, ТОМІЛОВА-ЯРЕМЧУК Надія Олександрівна,
ШУСТ Олена Анатоліївна, ЮХИМЕНКО Петро Іванович,
ЩЕРБАЧУК Віктор Миколайович,
(Національний університет водного господарства та природокористування)
ЯКИМЮК Юлія Петрівна,
(Білоцерківський інститут економіки та управління університету «Україна»)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ПІДРУЧНИК

*Комп'ютерне верстання — Горшунова В. С.
Редактор — Грушко О. О.*

Підписано до друку 01.07.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 33,5. Тираж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.